



رام پنجم آذر

شروین وکیلی

رام (روزشمار ایرانی معنادار) کوششی است برای بازسازی تقویم روزشماری معنادار برای ایرانیان، به شکلی که مناسبتها و سالگردهای منسوب به روزها عینیتی علمی داشته باشد و زمان روزمره و معنازوده‌ی امروزی که روزهایمان را پوچ و پوک ساخته را به توالی‌ای معنادار از سالگردِ رخدادهای معنادار تبدیل کند.

سه گوشزد در درباره‌ی طرح رام:

- تمام تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند.
- محتوای روزشمار رام نهایی نیست و تا پایان سال ۱۳۹۶ تکمیل می‌شود. هنگام نقل آن به طرح ارجاع دهید و این نکته را در نظر داشته باشید.
- اگر مناسبتی سراغ دارید که نادیده مانده، آن را همراه با نشانی مرجعش در تلگرام برایم بفرستید که در این طرح گنجانده شود:

@SherwinVakili (<https://t.me/SherwinVakili>) / tel.0912-6363764

پنجم آذر



سفر سوم ناصرالدین شاه (۳) به فرنگ، که در آن رقابت و دشمنی اتابک امین السلطان (۲) و ملکم خان (۱) آغاز شد

روز سه‌شنبه پنجم آذرماه سال ۱۲۶۸ (۲ ربیع‌الثانی ۱۳۰۷ق) اتابک امین‌السلطان صدراعظم مقتدر

ایران که با مشروطه دشمنی می‌ورزید میرزا ملکم خان را از مقام سفارت عزل کرد و دشمنی او را به جان

خرید. در ۱۲۹۱ کنسول انگلیس در بوشهر که در پی خردگی از مقامهای ایرانی و تثبیت پلیس جنوب زیر

نظارت انگلیسی‌ها بود، والی فارس را متهم به اهمال و سهل‌انگاری نمود و غرامت کالای کاروانی غارت شده

را مطالبه کرد.

در پنجم آذر سال ۱۳۰۴ شیخ احمد حامد مکه‌ای رهبر نقشبندی‌ها به همراه پیروانش در شهر قیصریه

و مرعش در اعتراض به فرمان آتاتورک درباره‌ی اجباری شدن لباس غربی تظاهراتی صلح‌جویانه کردند. اما

مورد حمله‌ی پلیس قرار گرفتند و به شدت سرکوب شدند. او را شتابزده به همراه چهار تن از سازمان دهندگان تظاهرات اعدام کردند.

در همین روز به سال ۱۳۲۴ روسها که شمال ایران را در اشغال نظامی شان داشتند و سودای بلعیدن استانهای غربی را در سر می‌پختند بیات استاندار آذربایجان را از محل خدمتش تبعید کردند. او به تهران آمد و تا حدودی در مقام دهن‌کجی به روسها به جای غلامحسین ابتهاج که گرایش چپ‌گرایانه داشت به شهرداری تهران رسید. روسها هرچند در تصرف آذربایجان و کردستان ناکام ماندند، اما در قفقاز و آران و شروان که در دوران تزاری از ایران کنده بودند و در دست بلشویکها بود سیاست ایران‌زدایی شدید و خشنی را اجرا کردند. به شکلی که وقتی در پنجم آذر سال ۱۳۷۰ مجلس دولت نوپای جمهوری آذربایجان نامهای روسی‌ای که بلشویکها روی شهرهای منطقه‌ی قره‌باغ گذاشته بودند را به نامهای قدیمی‌اش تبدیل کرد، خوانش بیشترشان را طوری تحریف کرد که ریشه‌ی پارسی و ایرانی‌شان نمایان نباشد. روند مشابهی از فرهنگ‌زدایی و ایران‌ستیزی در بخشهای مستعمره‌ی انگلستان در جنوب هم تداوم یافته بود و همین به شکل‌گیری نسخه‌هایی خشن و نامعقول از اسلام‌گرایی انجامید. نمونه‌اش آن که در همین روز به سال ۱۳۸۷ لشکر طیبه



که یک گروه اسلام‌گرای تندروی پاکستانی است، حمله‌ی بزرگش به شهر بمبئی را آغاز کرد و طی چهار روز بعد با زنجیره‌ای از بمب‌گذاری‌ها و تیراندازی‌های کور به سوی مردم ۱۶۴ نفر را به قتل رساند و ۳۰۸ تن را زخمی کرد (تصویر روبرو).



پنجم آذرماه در تاریخ نظامی و سیاسی جهان روزی پر ماجرا بوده است. در ۸۵۵ ولاد دراکولای سپوزنده که بعدتر در تاریخ به نام کنت دراکولای خون‌آشام شهرت یافت، با پشتیبانی فردریک کبیر بر باساراب لایوتا که هوادار سلطان عثمانی بود غلبه کرد و به حکمرانی منطقه‌ی والاشی در رومانی امروز رسید، در ۱۱۹۱ ارتش فرانسه هنگام عقب‌نشینی از روسیه در نزدیکی رود برزینا با سپاهیان روس درگیر شد، اما موفق شد از محاصره‌شان بگریزد و با تلفاتی سنگین از رود عبور کند. در این نبرد قوای فرانسوی پنجاه هزار جنگاور و چهل هزار نیروی تدارکاتی را شامل می‌شدند و روسها ارتشی شصت و چهار هزار نفره را وارد میدان کرده بودند. روسها در نهایت در میدان بر فرانسویان پیروز شدند، اما ناپلئون به خاطر گریز از تله‌ی روسها و عقب‌نشینی منظم از رودخانه پیروزی راهبردی پرهزینه‌ای به دست آورد. هریک از دو طرف در این نبرد حدود بیست هزار تن کشته دادند.

RUSSIA AND SECRET TREATIES.

TERMS PUBLISHED.

PETROGRAD, SATURDAY.
The Telegraph Agency, acting under the direction of the Maximalists, issues the following:—

M. Trotsky, Commissioner for Foreign Affairs, has published a series of secret telegrams and documents, dating partly from the year 1915 and partly from the time of the Ministerial Coalitions. In those relating to Constantinople and the Straits, M. Sazonoff, then Minister for Foreign Affairs, expresses Russia's claims to Constantinople, the west coast of the Bosphorus, the Sea of Marmora and the Dardanelles, Southern Thrace up to the Enos-Midia line, the Asiatic coast and the islands of the Sea of Marmora, and the islands of Imbros and Tenedos.

The Allies put forward a series of claims, to which the Russian Government consented. According to these demands Constantinople was to become a free port for goods neither going to nor coming from Russia. The Allies further demanded the recognition of their rights over Asiatic Turkey, as well as the preservation of the sacred places in Arabia under Mussulman sovereignty, and the inclusion of the neutral zone in Persia within the sphere of British activity.

Russia was prepared to recognise all these demands, and on her side expressed the desire that the Khalifate should be separated from Turkey. In Persia Russia bargained for the retention by herself of "Rayons" (settlements) in the towns of Ispahan and Yerd.

As regarded the future frontiers of Germany, the two sides agreed that full freedom of action should be granted. France put forward her demands, to which the Russian Government agreed. Alsace-Lorraine was to be returned to France, together with the iron ore and coal districts and the wooded regions of the left bank of the Rhine. These were also to be separated from Germany and freed from all political or economic dependence upon Germany.

Certain territories were to be formed into a free, neutral State which would be occupied by Russian troops until certain conditions and guarantees have been fulfilled and peace had been concluded.

Allied Suggestions Resented.

Especially interesting are certain telegrams of M. Terestchenko when Minister of Foreign Affairs relating to the fact that the Ambassadors of Great Britain, Italy, and Franco had called upon M. Kerensky and pressed upon him the urgent necessity of taking measures to make the army capable of fighting. This attempt to interfere in the internal affairs of Russia, says M. Trotsky, caused a painful impression upon the Government, and M. Terestchenko requested the Russian Ambassador at Washington to intimate to the United States Secretary of War that the Russian Government much appreciated the reserve of the United States Ambassador on that occasion.

Almost of equal interest are the telegrams and other communications sent by M. Terestchenko to his various agents. In one of these, speaking of the concessions made by the bourgeoisie to the Socialists of the Right, M. Terestchenko declares that the concessions lose a certain amount of their value owing to the fact that the Moderate Socialist leaders had in great measure lost their control over the masses, who had been carried away by the Extreme Left. M. Terestchenko further expresses the view that the rôle of the Preliminary Parliament would be a great one, that up to a certain moment it would take the place of a Constituent Assembly, and that, even though in its composition the Socialists should be in a majority the Moderate parties would succeed in holding their own against the Extreme Left, as the Moderate Socialists would act in accord with the Liberal parties.

The last document published is a secret telegram from the Russian Ambassador at Berne announcing that some big financiers were conferring in Switzerland.

The British deny having participated in the conference. Nevertheless a director of — Bank (here the name of a leading London bank is given) arrived at Geneva on September 2, 1917. Nothing definite is known so far as Russia is concerned. It appears, however, that it was suggested that the Central Powers might obtain certain compensations in the East, and that the German participants in the conference insisted on the cession of the Baltic provinces and the independence of Finland.

—Reuter.

در ۱۳۲۸ هم مجلس مشروطه‌ی هند قانون اساسی‌ای که امبدکار

نوشته بود را به عنوان مبنای سیاست هند مستقل تاسیس کرد، و در ۱۳۲۹

قوای چینی به نیروهای کمونیست کره‌ی شمالی پیوستند و پاتک شدیدی

به ارتش متحد کره‌ی جنوبی و آمریکا وارد آوردند.

این روز در ضمن با برنامه‌های استعماری نافرجام مصادف بوده

است. در پنجم آذر ۱۲۹۶ روزنامه‌ی منچستر گاردین محتوای قرارداد سری

سایکس-پیکو که سال پیش برای تجزیه‌ی قلمرو ایران غربی و تقسیم

سوریه و فلسطین میان فرانسه و انگلیس بسته شده بود را فاش کرد. در

۱۳۱۸ هم ارتش سرخ شوروی با صحنه‌آرایی و تبلیغاتی وسیع اعلام کرد

که قوای فنلاندی در مرز به سربازان روس حمله کرده و عده‌ای را کشته‌اند

و چهار روز بعد با همین بهانه به فنلاند حمله کرد و فاجعه‌ای به نام جنگ

زمستانی را برای ارتش خود رقم زد.

این روز در تاریخ علم و هنر هم با چند رخداد مشهور قرین بوده

است. در ۱۲۲۱ دانشگاه نوتردام با کوشش کشیشی به نام ادوارد سورن

تاسیس شد، در پنجم آذر ۱۳۰۱ هم دو حادثه‌ی مهم همزمان رخ داد. یکی

آن که هوارد کارتر و لرد کارناروان پس از سه هزار سال مهر و موم آرامگاه

توت‌آنخ‌آمون را گشودند و به آن وارد شدند، و دیگر آن که فیلم The

Toll of the Sea به نمایش در آمد و نخستین فیلم رنگی‌ای بود که با

شیوه‌ی تکنی‌کالر ساخته شده بود. پیش از آن فیلم «دره‌ی بینابین» هم با

این روش ساخته شده بود اما اکران عمومی نداشت. جالب آن که فیلم کازابلانکا با نقش‌آفرینی همفری

بوگارت و اینگرید برگمان هم در همین روز به سال ۱۳۲۱ در نیویورک اکران شد، و در ۱۳۵۵ هم موزیک Anarchy in the U.K. اثر گروه Sex Pistols انتشار یافت و سبک موسوم به punk rock تاسیس شد (تصویر زیر راست).



سه رخداد بی‌ربط ولی مهم دیگر هم در این روز رخ داده است: در ۱۳۴۹ شدیدترین باران ثبت شده در تاریخ در منطقه‌ی باس‌تر در گوادلوپ بارید، که طی آن در هر دقیقه بیش از ۳۸ سانتی‌متر آب بر زمین می‌ریخت! در ۱۳۸۲ هواپیمای کنکورد واپسین پروازش را در بریستول انجام داد و در ۱۳۸۳ آخرین مرغ عسل‌خوار سیاه‌چهره (پو-اولی: *Melamprosops phaeosoma*) در هاوایی به خاطر ابتلا به مالاریای پرندگان درگذشت و این گونه منقرض شد (تصویر زیر چپ).



محمدعلی فروغی

نوربرت وینر

هاینریش برونر

فردیناند دو سوسور

در این روز در میان ایرانیان جمشید مشایخی (۱۳۱۲) زاده شد و عزیز محمد بن غازی امیر ایوبی حلب (۶۱۵)، عباسعلی خان داداش بیگی پدر رضا شاه (۱۲۵۷) و محمدعلی فروغی ذکاءالملک صدراعظم فرهیخته‌ی رضا شاه و دولتمرد نامدار مشروطه‌خواه (۱۳۲۱) در گذشته‌اند. در میان ایرانیان این نامداران در پنجم آذرماه زاده شده‌اند: جان هاروارد، کشیشی دانشگاه هاروارد را تاسیس کرد (۹۸۶)، فردیناند دو سوسور زبان‌شناس فرانسوی (۱۲۳۶)، هاینریش برونر صدراعظم آلمان (۱۲۶۴)، نوربرت وینر ریاضیدان و فیلسوف سوئدی و بنیانگذار علم سبیرنتیک (۱۲۷۳)، موریس مک‌دونالد از بنیانگذاران شرکت همبرگر مک‌دونالد (۱۲۸۱)، عبدالله احمد بداوی دولتمرد و رئیس جمهور مالزی و تینا ترنر خواننده‌ی آمریکایی (هر دو در ۱۳۱۸) و کویتین اسکینر مورخ و فیلسوف آمریکایی (۱۳۱۹). ایزابلا ملکه‌ی کاستیل و لئون هم در همین روز به سال ۸۸۳ در گذشته است. (سه تن از چهار تن اخیر را در تصاویر زیر ببینید!)

